

se mimoići »Proscription du slovène et du croate des écoles et des églises sous la domination italienne (1918—1943)« iz g. 1945, gore navedeni članak o parlamentarnim izborima u ovom Zborniku 1948 i knjiga o »Narodnoj borbi« u izdanjima Jugoslavenske Akademije, koja je ugledala svijetlo, kad je Barbalićeve ostatke zastro mrak na Mirogoju.

U svim se njegovim sastavcima, uz preciznost u svakovrsnim podacima, opaža naročita pažnja prema rezultatima statističkih popisa, koji dokazuju i potvrđuju brojčanu snagu i moralnu prevagu Hrvata i Slovenaca u svim dijelovima Istre i t. zv. Julijske Krajine nad Talijanima. Stoga se kasniji pisci, kad govore o Istri, s punim povjerenjem služe njegovim trudom, ali oni ne pokazuju uvijek dovoljno obzira prema autoru, koji se često tužio na njih, da zaboravljaju istaknuti »bunar i bunardžiju«.

Ako je bilo tako za njegova života, moglo bi takvih neobzirnosti biti i više, kad budu publicirani njegovi opsežni radovi, koji su ostali u rukopisu za štampu: »Politička mapa Istre 1848. do 1918.«, »Istarski sabor«, »Slovinci u Trstu« i »Izborne borbe u Puli«, u kojima je sabrana golemo grada za poznavanje izbornih, kulturnih, ekonomskih i socijalnih nastojanja Hrvata i Slovenaca za afirmaciju njihovih ljudskih prava u općinama i kotarima, u pokrajinskom i carevinskom predstavništvu u vrijeme t. zv. ustavne ere pod Austrijom.

U posljednjim godinama prikupljao je s osobitim marom i znatnim troškom vijesti o zapisima i člancima ilirca Josipa Volčića iz Škofje Loke (1815—1888), koji je kao svećenik službovao 46 godina po župama srednje i istočne Istre sabirajući i objavljujući u istarskim i slovenskim novinama i smotrana svakovrsno narodno blago. Tome »Istarskom Vuku« u sredini XIX. st. bio je Barbalić sličan u decenijama na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće. Kao što je Matko Laginja, izdavajući »Hrvatske narodne pjesme, što se pjevaju po Istri i Kvarnerskih otocih« u Trstu 1879, napisao, »e da nam je više Volčićah«, tako bi se moglo reći, da bi Talijani bili uništili manje građe o životu Hrvata u Istri, kad bi je i drugi bili spašavali poput samoga Barbalića. Ako se nade netko, koji će nastaviti i završiti ovaj posao, otkrit

će se grada, koja je zaboravljena i neiskorištena, pa će korist od rodoljublja, marljivosti i preciznosti skromnoga Frana Barbalića biti još veća i Istri i nauci o Istri.

N. Ž.

ROBERT WILLIAM SETON—WATSON
(1879—1951)

25. VII. 1951 umro je škotski historičar R. W. Seton-Watson, čije je ime usko povezano s našom historijom u razdoblju oko Prvoga svjetskog rata.

Seton-Watson se rodio 1879 u škotskoj aristokratskoj porodici. Historiju je studirao u Oxfordu i naročito se zainteresirao za povijest Habsburške monarhije, koju je prvi puta posjetio 1905, u namjeri da se bavi historijom XVIII. stoljeća. Mjesto toga zaokupili su ga suvremeni problemi Monarhije, koja se raspadala, i on im je posvetio sav svoj rad.

Ustanovio je, da najteži problem Austro-Ugarske nije borba mađarskog naroda za slobodu, kako je to prikazivala mađarska propaganda u inozemstvu, već tragedija potlačenih naroda u austrijskom i ugarskom dijelu Monarhije, kojima je otada poklonio sve svoje simpatije. Pod pseudonimom Scotus Viator obavještavao je britansku i ostalu svjetsku javnost nizom članaka u časopisu »Spectator« i većim radovima o nacionalnom pitanju u Austro-Ugarskoj, a naročito o jugoslavenskom pitanju. Preko Seton-Watsona po prvi put su istinite vijesti o položaju Hrvata, Srba, Slovenaca, Čeha, Slovaka i Rumunja prodrle u one krugove na Zapadu, koji su bili puni predrasuda prema slavenskom pučanstvu Monarhije i vjerovali da stvari stoje onako, kako ih prikazuju austrijski i mađarski vladajući krugovi.

Iz toga vremena najvažniji su njegovi radovi: The future of Austro-Hungary (1907), Racial problems in Hungary (1908), A history of the Slovaks (1909), Corruption and reform in Hungary (1911), Absolutism in Croatia (1912), a u prvom redu The south-slav question and the Habsburg monarchy (1911), koje je djelo još i danas važan priručnik za svakoga tko se zanima našom modernom historijom.

I pored solidnog poznavanja činjenica, Seton-Watson tada još nije shvaćao potrebu uništenja Habsburške monarhije i predlagao njenu temeljnu reorganizaciju.

ciju u formi »trijalizma«. Međutim, malo pomalo, a naročito kad je izbio I. svjetski rat, promijenio je svoje mišljenje i počeo raditi na ostvarenju samostalne Čehoslovačke i Jugoslavije i pripojenju Transilvanije Rumunjskoj. Pomagao je djelovanje Jugoslavenskog odbora u Londonu, kao i Masaryka, a zajedno s Wickhamom Steedom radio je u Odjelu za propagandu protiv neprijatelja, pa su obojica mnogo koristila odnosima između britanske vlade i jugoslavenskih i čehoslovačkih političara u vezi sa stvaranjem novih država. Seton-Watson je uvjeravao britansku i američku javnost, a u prvom redu odgovorne političke krugove o potrebi stvaranja novih država na teritoriju Habsburške monarhije. U tu svrhu izlazila je 1916—1920 revija »New Europe«. Njegovi najvažniji radovi iz toga vremena jesu: *The Balkans, Italy and the Adriatic* (1915), *German, Slav and Magyar* (1916), *The rise of nationality in the Balkans* (1918), *Sarajevo, a study in the origin of the great war* (1922, prev. Zagreb 1922) i t. d.

Još za vrijeme rata počela je radom Škola za slavenske studije na Londonskom sveučilištu, koja se, u prvom redu zaslugom Setona-Watsona, razvila u solidnu naučnu instituciju i mnogo pridonijela upoznavanju slavenskih i istočnoevropskih naroda. Seton-Watson bio je i jedan od pokretača organa ove škole »*The Slavonic and East European Review*«, koja i danas izlazi.

Poslije rata, kada je 1922 postao profesor za historiju srednje Europe na Londonskom univerzitetu, Seton-Watson

je s najvećim interesom pratio razvoj novih država i održavao veze s njihovim vodećim ličnostima. Njegovu oku nisu izmakli ni novi, poslijeratni problemi. Kritizirao je Aleksandrovu politiku centralizacije i nacionalnog ugnjetavanja, kao i neriješeno nacionalno pitanje u Čehoslovačkoj. Ogorčeno je ustao protiv Münchenskog sporazuma, koji je sklopljen na račun malih naroda, nezavisnosti kojih je i on doprinijeo (*Britain and the dictators, 1938; From Munich to Danzig, 1939*). Od njegovih radova spominjemo još: *A history of the Roumanians* (1934) i *A history of the Czechs and Slovaks* (1943).

Za vrijeme II. svjetskog rata Seton-Watson je opet radio u Foreign Officeu i pomagao naša nastojanja, da se Istra pripoji Jugoslaviji. Od njega se kao aristokrata nisu mogle očekivati simpatije za socijalističku Jugoslaviju, to više što je bolovao i umro u ono vrijeme, kada u Velikoj Britaniji i drugdje još nije bio jasan položaj naše zemlje i pravac njena razvoja. Uza sve to je zavrijedio da se u našoj zemlji ne zaboravi njegovo ime i njegova pomoć našim narodima u teškim danima oko I. svjetskog rata, a zadatak je naših historičara da u sklopu ovih događaja osvijetle njegovu ulogu.

Potrebno je istaknuti, da je Seton-Watson pisao na kraju života historiju Jugoslavije, koju nije uspio da dovrši, pa ćemo je vjerojatno dočekati u dopuni njegova sina Hugh-a, koji se također bavi historijom slavenskih naroda.

M. G.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA VI.

1953

BROJ 1-4

NAKLADA »ŠKOLSKA KNJIGA« / ZAGREB

Redakcioni odbor

OLEG MANDIĆ

JAKŠA RAVLIĆ

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
Z A G R E B

Naklada »Školske knjige«, Zagreb, Prilaz J. N. A. 2. Štampanje dovršeno mjeseca
svibnja u »Tipografiji« u Zagrebu.